

**Průběh trestního řízení
dokazování, zvláštní způsoby dokazování,
rozhodnutí, trestní řízení právnických osob**

Marek Fryšták

katedra trestního práva

Stadia trestního řízení

- představují jednotlivé časové úseky, v nichž OČTŘ a další subjekty plní své úkoly (povinnosti) a vykonávají svá práva s cílem dosáhnout účelu trestního řízení
- předsoudní stadia
 - přípravné řízení
 - prověřování, vyšetřování
- soudní stadia
 - předběžné projednání obžaloby
 - hlavní líčení
 - řízení o opravných prostředcích
 - vykonávací řízení

Předsoudní stadia

- jeho účelem je prověřit podezření ze spáchaní trestného činu a opatřit podklad pro podání obžaloby, nebo není-li důvod pro podání obžaloby, slouží jako podklad pro jiné rozhodnutí státního zástupce ve věci samé
- přípravné řízení (prověřování a vyšetřování)
 - standardní přípravné řízení - § 158/3 až § 158b TrŘ (prověřování), § 160 až § 167 TrŘ (vyšetřování); v jeho rámci se důkazy neprovádí
 - rozšířené přípravné řízení - § 158/3 až § 158b TrŘ (prověřování), § 168 až § 179 TrŘ (vyšetřování); v jeho rámci se důkazy provádí
 - zvláštní ustanovení o vyšetřování některých trestných činů
 - zkrácené přípravné řízení, § 179a až § 179h TrŘ; koná se v tzv. bagatelních věcech (horní hranice TOS do 5 let) s lhůtou skončení do dvou týdnů od sdělení podezření + možnost prodloužení o 10 dnů, v případě sjednávání dohody o vině a trestu o 30 dnů

Policejní orgán

- je vymezen v § 12 odst. 2 TŘ - útvary nebo pověřené orgány
 - primárně P ČR + GIBS, VP, VS, BIS, UZIS, VZ, CS
- policejní orgán je oprávněn konat obecně prověřování
 - konkrétní útvary a pověřené orgány jsou stanoveny právními předpisy upravujícími činnost subjektů v postavení policejního orgánu, respektive interními akty řízení

Státní zástupce

- v přípravném řízení tzv. dominus litis
 - orgán činný v trestním řízení
 - povinnost stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví (zásada legality)
 - odpovídá za zákonnost průběhu přípravného řízení
 - dozor v přípravném řízení - § 174 TrŘ
 - dávat závazné pokyny
 - vyžadovat spisy, dokumenty atd.
 - výlučná návrhová oprávnění - např.
 - návrh na vydání k příkazu o provedení domovní prohlídky (§ 83/1 TrŘ)
 - návrh na vydání příkazu k provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (§ 88/2 TrŘ)

- výlučná rozhodovací oprávnění - zajištění nároku poškozeného - § 47 TrŘ
 - zajištění majetku
- vydání meritorních rozhodnutí
 - zastavení trestního stíhání - § 172 TrŘ
 - přerušení trestního stíhání - § 173 TrŘ
- vyjma rozhodnutí uvedených v § 146a TrŘ rozhoduje o stížnostech do rozhodnutí policejního orgánu
- vypracovává a podává obžalobu, návrh na potrestání, návrh na schválení dohody o vině a trestu

Postup před zahájením trestního stíhání – prověřování

- policejní orgán je oprávněn dle § 158 TrŘ např.
 - vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů
 - vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů, a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky
 - obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné písemné materiály
 - zadržet osobu podezřelou
 - provádět ohledání místa činu

Postup po zahájení trestního stíhání – vyšetřování

- § 161/2 TrŘ - není-li uvedeno jinak, vyšetřování konají útvary P ČR
 - GIBS – TČ spáchané příslušníky P ČR, VS a celníky + zaměstnanci těchto subjektů v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů
 - státní zástupce - TČ spáchané příslušníky GIBS, BIS, UZIS, VP, VZ
 - kapitán lodi při dálkových plavbách - TČ spáchané na této lodi
 - vojenská policie - např. TČ příslušníků ozbrojených sil spáchané při plnění úkolů v zahraničí (zahraniční mise)
- trestní stíhání se souhlasem poškozeného - § 163, § 163a TrŘ – výjimka ze zásady legality (viz přednáška 7. 3. 2022)

Soudní stadia

Předběžné projednání obžaloby

- předběžné projednání obžaloby - jeho účelem je, aby se do trestního řízení dostaly pouze věci, které tam patří; § 185 a násl. TrŘ
 - věc patří do příslušnosti jiného soudu
 - zastavení trestního stíhání
 - přípravné řízení nebylo provedeno podle zákona
 - ve věci nejsou v potřebném rozsahu objasněny všechny okolnosti
 - nařízení hlavního líčení
- samosoudce předběžné projednání věci neprovádí, ale obžalobu má povinnost „přezkoumat“ ve výše uvedeném duchu

Hlavní líčení

- § 196 a násl. TrŘ

- nejdůležitější stadium trestního řízení, ve kterém se rozhodují otázky viny, trestu a další otázky

- počátek hlavního líčení
 - sdělení věci, která bude projednávána
 - zjištění přítomnosti osob - SZ, obžalovaný, obhajoba, svědci, znalec, tlumočník

 - lze konat v nepřítomnosti obžalovaného, pokud lze věc spolehlivě rozhodnout i bez něho
 - nelze konat v nepřítomnosti obžalovaného v případě vazby, VTOS, TČ s horní hranicí převyšující 5 let - obžalovaný se může práva účasti vzdát

 - přednesení obžaloby
 - práva poškozeného a zúčastněné osoby

- provádění dokazování
 - tzv. procesní rovnost zbraní, tj. státní zástupce má shodná práva a povinnosti jako obžalovaný (a naopak)
- závěr hlavního líčení
 - závěrečná řeč státního zástupce a dalších osob (obžalovaný, obhájce, poškozený, zmocněnec poškozeného)
 - právo na poslední slovo obžalovaného
- rozhodnutí v hlavním líčení - nejčastěji rozsudek
 - odsuzující, zprošťující

Řízení o opravných prostředcích

- jeho bezprostředním účelem je náprava konkrétního ne/pravomocného rozhodnutí v zájmu procesních stran
- vady skutkové (error in facto) - skutková zjištění
- vady právní (error in iure) - právní kvalifikace
- vady procesního postupu (error in procedendo) - „nezákonný“ průběh trestního řízení

- řádné opravné prostředky
 - stížnost do usnesení (§ 141 a násl. TrŘ)
 - odvolání (§ 245 a násl. TrŘ)
 - odpor do trestního příkazu (§ 314g TrŘ)

- mimořádné opravné prostředky
 - dovolání (§ 265a a násl. TrŘ)
 - obnova řízení (§ 277 a násl. TrŘ)
 - stížnost pro porušení zákona (§ 266 a násl. TrŘ)

- princip apelace - zruší, odstraní vady a rozhodne
- princip kasace - zruší a vrátí
- zákaz reformace in peius - zákaz změny k horšímu
- beneficium cohaesionis - dobrodiní v souvislostech

- úplný revizní princip - např. stížnost
- omezený revizní princip - např. odvolání
- účinek devolutivní - rozhodnutí o opravném prostředku se přenáší na jiný (zpravidla nadřízený) orgán
 - autoremedura - orgán, který rozhodnutí vydal, sám vyhoví opravnému prostředku (stížnost) a původní rozhodnutí změní
- účinek suspenzivní - odkladný účinek rozhodnutí

Vykonávací řízení „exekuce“

- směřuje k zajištění výkonu jednotlivých uložených trestů a ochranných opatření a jeho účelem je nucené uskutečnění obsahu rozhodnutí příslušného orgánu činného v trestním řízení; § 315 TrŘ
 - účelem trestního řízení je nejen odhalení trestných činů, jejich pachatelů a jejich spravedlivé potrestání, ale taktéž zajištění výkonu rozhodnutí
- zásada bezodkladnosti výkonu
 - odklad výkonu – výkon trestu by ohrozil život nebo zdraví, těhotná žena, matka novorozeného dítěte (do 1 roku po porodu)
- zásada nepřerušitelnosti (kontinuita) výkonu
 - přerušeni výkonu - těžká nemoc

- zásada korespondence výkonu obsahu rozhodnutí, jehož se výkon dotýká
 - podmíněné propuštění z výkonu TOS po vykonání určité doby (§ 88 TrZ)
 - upuštění od výkonu TOS - § 327 TrŘ
 - odsouzený bude předán na základě extradice (mimo EU) nebo EZR (v rámci EU) nebo vyhoštěn
 - onemocněl nevyléčitelnou životu nebezpečnou nemocí (duševní nemocí)

- zásada výchovného vlivu výkonu
 - účel trestu

- zásada kontroly výkonu
 - oprávnění státního zástupce KSZ, v jehož obvodu je trest vykonáván

Řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu

- řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu - jeho účelem je náprava ústavnosti porušené nezákonným rozhodnutím nebo zákaz provádět jiné nezákonné zásahy orgánu veřejné moci; § 314h a násl. TrŘ
- jeho typickým projevem je zásada kontinuity řízení, tj. v řízení pokračovat v tom stadiu, které bezprostředně předcházelo vydání zrušeného rozhodnutí
- nezbytnost respektovat obsah zrušovacího nálezu

Dokazování v trestním řízení

- v trestním řádu upravený postup OČTŘ, jehož úkolem je umožnit těmto orgánům poznat skutečnosti důležité pro jejich rozhodnutí (čl. 2/3 Úst., čl. 2/2 LZPS)
- v trestním stíhání je v nezbytném rozsahu třeba dle § 89/1 TrŘ dokazovat zejména:
 - zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin
 - zda tento skutek spáchal obviněný, případně z jakých pohnutek
 - podstatné okolnosti, mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu
 - podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele
 - podstatné okolnosti, umožňující stanovení následku, výše škody způsobené trestným činem a bezdůvodného obohacení
 - okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání

- v trestním řízení se nedokazují např.
 - právní předpisy České republiky uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů, Sbírce mezinárodních smluv a Ústředním věstníku EU, protože soud právo zná („iura novit curia“) - neplatí u cizozemských právních norem mimo EU
 - skutečnosti, o nichž bylo rozhodnuto způsobem závazným pro OČTŘ - např. otázka osobního stavu - neplatnost manželství, rozvod, určení otcovství
 - skutečnosti, které se podle ustálených pravidel považují za pravdivé, pokud o nich nevznikne pochybnost - např. v červenci kolem 20.00 hodiny je světlo

- mezi základní zásady dokazování patří zejména
- zásada zjišťování skutkového stavu bez důvodných pochybností - § 2/5 TrŘ
- zásada vyhledávací - § 2/5 TrŘ
- zásada volného hodnocení důkazů - § 2/6 TrŘ
- zásada ústnosti - § 2/11 TrŘ
- zásada bezprostřednosti - § 2/12 TrŘ
- o uvedených zásadách bylo blíže pojednáno v rámci přednášky dne 7. 3. 2022

Rozdělení důkazů

- podle vztahu pramene zpráv k dokazované skutečnosti na důkazy původní (bezprostřední) a odvozené (prostředné/zprostředkované)
- původní důkaz - vychází z bezprostředního pramene
 - např. výpověď svědka o skutečnostech, které osobně viděl, nebo originál listiny
- odvozený důkaz - vychází z pramene prostředního (zprostředkovaného)
 - např. výpověď svědka o skutečnostech, které sám nevnímal a reprodukuje jen to, co slyšel, nebo kopie listiny

- podle vztahu důkazu k dokazované skutečnosti na důkazy přímé a nepřímé
- přímý důkaz - přímo potvrzuje nebo vyvrací skutečnost, která je předmětem dokazování
 - výpověď svědka, který uvádí, že viděl obviněného, jak vystřelil na poškozeného
- nepřímý důkaz - dokazuje sice skutečnost jinou, ale přesto takovou, ze které je možno usuzovat, zda se skutečnost, která je předmětem dokazování, stala, či nestala
 - výpověď, kdy svědek pouze uvádí, že tuto osobu viděl na místě, kde byl poškozený zastřelen, ale neviděl ji střílet

Zvláštní způsoby dokazování

- § 89/2 TrŘ demonstrativní výčet důkazních prostředků – „...zejména....“
 - lze doplnit dalšími, v zákoně nezmíněnými
- od 1.1.2002 konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě
- jsou aplikační praxí již po desetiletí využívány a soudní judikaturou akceptovány jako další důkazní prostředek
 - úzký vztah ke kriminalistice

Konfrontace - § 104a TrŘ

- postavení tzv. tváří v tvář osob, který již byly dříve vyslechnuty ve svém procesním postavení a jejich výpovědi navzájem nesouhlasí
- lze konfrontovat
 - dva obviněné
 - dva svědky
 - svědka a obviněného
- nelze konfrontovat
 - svědka, jehož totožnost se utajuje (§ 55/2 TrŘ – svědkovi nebo osobě jemu blízké hrozí újma na zdraví...)
 - osobu mladší 18 let zcela výjimečně (subsidiarita)
 - poškozeného mladšího osmnácti let s obviněným v případě trestných činů proti lidské důstojnosti a v sexuální oblasti (sekundární viktimizace)

Rekognice - § 104b TrŘ

- pro trestní řízení je důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost
- podle charakteru předváděných objektů
 - rekognici osob živých i mrtvých, případně částí mrtvol
 - rekognice věci movitých, nemovitých, živých nebo mrtvých zvířat
- podle způsobu předvádění objektů
 - rekognice in natura
 - rekognice podle fotografií
- poznávající a poznávaná osoba se nesmí bezprostředně setkat

Vyšetřovací pokus/experiment - § 104c TrŘ

- mají-li být pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení
 - zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení
 - zda mohl svědek vidět na určitou vzdálenost pachatele, slyšet výstřel; lze do předmětné obálky vložit určité množství bankovek nominální hodnoty 5.000,- CZK atd.
- nekoná se
 - jestliže to je vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka nevhodné
 - lze-li účelu vyšetřovacího pokusu dosáhnout jinak
 - okolnosti případu - možnost výbuchu, ohrožení života a zdraví zúčastněných osob, agresivní chování zúčastněné osoby
 - jinak - např. konfrontací či opětovným výslechem

Rekonstrukce - § 104d TrŘ

- má-li být obnovením situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověřena výpověď podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka
 - jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci
- v praxi se v rámci rekonstrukce uskutečňuje jeden či více vyšetřovacích pokusů

Prověrka na místě - § 104e TrŘ

- je-li zapotřebí za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu
 - např. určení vykradených chat v chatové oblasti
- na rozdíl od vyšetřovacího pokusu nemá experimentální charakter

Rozhodnutí v trestním řízení

- rozhodnutí je nejdůležitější procesní úkon OČTŘ
- jde o individuální právní akt OČTŘ, kterým se jménem státu
 - konstituují práva nebo povinnosti
 - deklaruje existence či neexistence právně významné skutečnosti
- rozsudek, trestní příkaz, usnesení, rozhodnutí svého druhu

Rozsudek - § 120 a násl. TrŘ

- rozhodnutí ve věci samé - § 225 a násl. TrŘ
- rozsudek po úvodních slovech "Jménem republiky" musí obsahovat
- označení soudu, o jehož rozsudek jde, i jména a příjmení soudců, kteří se na rozhodnutí zúčastnili
 - úplný název, tj. stupeň sídlo, resp. pobočka
 - funkční označení včetně akademického titulu
 - nikoliv náhradní předseda senátu a náhradní přísedící

- den a místo vyhlášení rozsudku
 - přezkoumání toho, zda v daném okamžiku rozhodoval věcně a místně příslušný soud
 - přezkum toho, zda v postupu soudu nejsou průtahy
- výrok rozsudku s uvedením zákonných ustanovení, jichž bylo použito
 - výrok musí být konkrétní, jasný a nesmí vzbuzovat pochybnost o vůli soudu
- výrok o vině
 - věta skutková - popis skutku, který musí být vymezen tak, aby nemohl být zaměněn se skutkem jiným
 - věta právní - právní kvalifikace dle příslušného ustanovení TrZ
- výrok o trestu
 - zákonné pojmenování ukládaného trestu s uvedením příslušného zákonného ustanovení, podle kterého je trest ukládán

- výrok o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo o vydání bezdůvodného obohacení
 - uložení povinnosti k náhradě
 - stanovení úroků z prodlení, pokud je poškozený požadoval a doba, od které se tyto počítají
- odůvodnění
 - odůvodnění by mělo být vždy v takovém rozsahu, aby bylo přezkoumatelné
- poučení o opravném prostředku
 - obviněný musí být v rozsudku označen údajem svého jména a příjmení, dne a místa narození, svého zaměstnání a bydliště, popřípadě jinými údaji potřebnými k tomu, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou
 - hodnost obžalovaného a útvar, jehož je příslušníkem
 - těmito jinými potřebnými údaji může být např. rodné číslo, přezdívká nebo u žen příjmení za svobodna

Porada o rozsudku - § 126 TrŘ

- hlasování o vině,
 - zda se stal skutek, pro který je obřalovaný stíhán
 - zda tento skutek má všechny znaky některého trestného činu
 - zda tento skutek spáchal obřalovaný
 - zda je obřalovaný za tento skutek trestně odpovědný atd.
- v případě pozitivního závěru o vině se přikročí k hlasování o trestu

Vyhlášení rozsudku - § 128 TrŘ

- rozsudek je třeba vždy vyhlásit (§ 128/1 TrŘ) a vyhlašuje se veřejně (§ 200/2 TrŘ) předsedou senátu
 - z důvodu např. hlasové indispozice může vyhlásit i jiný člen senátu
- vyhlašuje se plné znění výroku, podstatná část odůvodnění a poučení o opravném prostředku
- vyhlašuje se zpravidla po skončení jednání, není-li to možné, je odročení nejdéle o tři dny
 - vždy musí vyhlásit senát ve stejném složení, ve kterém rozhodoval (zásada bezprostřednosti)

Vyhotovení rozsudku - § 129 TrŘ

- do pěti pracovních dnů
 - v řízení před okresními soudy a ve vazebních věcech v řízení před krajskými soudy jako soudy druhého stupně („odvolacími“)
- do deseti pracovních dnů
 - v ostatních věcech
- do deseti pracovních dnů
 - ve vazebních věcech v řízení před krajskými soudy jako soudy prvního stupně, vrchními soudy a před Nejvyšším soudem
- do dvaceti pracovních dnů
 - v ostatních věcech
- výjimky z těchto lhůt se povoluje ze závažných důvodů, zejména s ohledem na rozsáhlost a složitost věci, v jednotlivých věcech předseda soudu

- výjimka z pravidla, že písemné vyhotovení musí obsahovat odůvodnění (zjednodušený rozsudek - § 129/2 TrŘ)
 - státní zástupce a obžalovaný (všichni obžalovaní) se vzdali práva na odvolání
 - státní zástupce a obžalovaný (všichni obžalovaní) prohlásili, že netrvají na písemném vyhotovení rozsudku
 - obžalovaný (každý z obžalovaných) prohlásil, že si nepřeje, ab v jeho prospěch podaly odvolání jiné oprávněné osoby
 - poškozený (všichni poškození) a zúčastněná osoba (všechny zúčastněné osoby) se vzdali práva na odvolání

Doručení rozsudku - § 130 TrŘ

- obžalovanému, státnímu zástupci, zúčastněné osobě a poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, a to i když byli při vyhlášení rozsudku přítomni
- má-li obžalovaný obhájce nebo zákonného zástupce, doručí se i jim
- mají-li zúčastněná osoba nebo poškozený zákonného zástupce, doručí se jen zákonnému zástupci; mají-li zmocněnce, doručí se jen zmocněnci
- mladistvý - OSPOD a PMS - § 67/1 ZSM

- nedoručuje se osobám uvedeným v § 247/2 TrŘ
 - příbuzní v pokolení přímém oprávněni podat odvolání ve prospěch
- rozsudek se doručuje do vlastních rukou
 - v případě obžalovaného je vyloučeno tzv. náhradní doručení (fikce) dle § 64/5 TrŘ
- v řízení proti uprchlému se doručuje obhájci (§ 306/1 TrŘ)
 - pominou-li důvody pro konání tohoto řízení, je třeba odsouzeného poučit o možnosti podat opravný prostředek

Právní moc a vykonatelnost rozsudku - § 139 TrŘ

- právní moc – vlastnost rozhodnutí, která se projevuje v nezměnitelnosti a závaznosti navenek – stabilita a právní jistota
 - formální právní moc (nezměnitelnost)
 - materiální právní moc (závaznost)
- vykonatelnost – vlastnost rozhodnutí, znamenající, že obsah rozhodnutí je třeba splnit, a pokud se tak nestane, může být splnění vynuceno

Trestní příkaz - § 314e a násl. TrŘ

- má povahu odsuzujícího rozsudku, tj. nelze jím zprostit
 - jelikož se nejedná o rozsudek, nevyhlašuje se „Jménem republiky“
- nerozhoduje se v hlavním líčení, ale skutkový stav je spolehlivě prokázán doposud opatřenými důkazy
 - „quod non est in actis, non est in mundo“ - „co není ve spisech, není ve světě“

- trestním příkazem lze uložit - § 314e TrŘ
 - trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu
 - domácí vězení do jednoho roku
 - trest obecně prospěšných prací
 - trest zákazu činnosti do pěti let
 - trest zákazu držení a chovu zvířat
 - peněžitý trest
 - trest propadnutí věci
 - vyhoštění do pěti let
 - zákaz pobytu do pěti let
 - trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce do pěti let
- trestním příkazem lze upustit od potrestání (§ 46 TrZ), od potrestání s dohledem (§ 48 TrZ), upustit od uložení souhrnného trestu (§44 TrZ)

- trestní příkaz obsahuje
 - označení soudu, který trestní příkaz vydal
 - den a místo vydání trestního příkazu
 - označení obviněného (§ 120/2 TrŘ)
 - výrok o vině (§ 120/3 TrŘ) a uloženém trestu (§ 122/1 TrŘ)
 - výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení (§ 228/1 a § 229/1 TrŘ), jestliže byl nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení řádně uplatněn (§ 43/3 TrŘ)
 - poučení o právu podat odpor - při podání odporu se ruší trestní příkaz je nezbytné nařídit hlavní líčení – předchozí právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu není soud vázán
- trestní příkaz musí být vyhotoven písemně - § 314f TrŘ
- trestní příkaz je vykonatelný okamžikem nabytí právní moci

Usnesení § 134 a násl. TrŘ

- nejčastější forma rozhodnutí, kterou rozhodují nejen soudy, ale i státní zástupce a policejní orgán
- jeho právní úprava není tak rigidní jako u rozsudku, protože se jím rozhoduje velmi rozmanitý okruh otázek
- usnesení musí obsahovat
 - označení orgánu, o jehož rozhodnutí jde
 - nevyhlašuje se „Jménem republiky“
 - uvede se pouze název a sídlo instituce
 - neuvádějí se jména ani funkční označení osob, které se na vydání usnesení podílely

- den a místo rozhodnutí
 - důležité pro běh lhůt, pro přezkoumání toho, zda rozhodoval v daném okamžiku příslušný orgán
- výrok usnesení s uvedením zákonných ustanovení, jichž bylo použito
 - jasný srozumitelný a nesmí vzbuzovat pochybnosti o vůli orgánu, který je vydal
 - uvedení konkrétních hmotněprávních a procesněprávních ustanovení, kterých bylo použito
- odůvodnění
 - rozmanitost usnesení se projevuje pouze v rámcových požadavcích na jejich odůvodnění
- poučení o opravném prostředku (stížnosti) - autoremedura
 - konkrétní poučení se liší podle druhu a stupně orgánu, který je vydal
- usnesení se vyhotovuje písemně (výjimka § 136 TrŘ)

Právní moc a vykonatelnost - § 140 TrŘ

- usnesení je pravomocné a vykonatelné např.
 - jestliže zákon proti němu nepřipouští stížnost
 - jestliže zákon sice proti stížnost němu připouští, avšak stížnost ve lhůtě podána nebyla
- usnesení je vykonatelné, i když dosud nenabylo právní moci, jestliže zákon proti němu sice připouští stížnost, avšak nepřiznává ji odkladný účinek nebo stížnost je nepřípustná
 - např. usnesení o vzetí do vazby - § 74/2 TrŘ

Rozhodnutí svého druhu

- řešení operativních otázek, které vyžadují jednoduchou formu rozhodnutí
- půjde zejména o obžalobu, návrh na potrestání, příkaz k zatčení, příkaz k domovní prohlídce, nařízení k použití operativně pátracích prostředků, k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, atd.
- není přípustný opravný prostředek
 - § 157a TrŘ - žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce
 - § 203/3 TrŘ - žádost o přezkoumání postupu předsedy senátu

Trestní řízení právnických osob

Úkony právnické osoby v trestním řízení

- za PO může v trestním řízení činit úkony vždy současně jen jedna osoba (§ 34 odst. 3 TOPO); PO v témže trestním řízení může zastupovat vícero osob (např. pověřený zaměstnanec – podnikový právník a vedle něj PP, anebo vš. jednatele), při určitých úkonech ale jen jedna
- druhým pravidlem je, že tato osoba vždy musí své oprávnění OČTR prokázat (§ 34/1 v. druhá TOPO)
- konečně za PO nemůže činit úkony osoba, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy PO (§ 21/4 OSŘ), popř. která má v řízení proti PO některé z postavení podle § 34/4 TOPO
- má-li PO zmocněnce či opatrovníka, doručuje se obecně pouze jim (§ 34/8 TOPO)
- za právnickou osobu činí v řízení úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle občanského soudního řádu (§ 34/1 TOPO); tato osoba musí prokázat své oprávnění k činění úkonů za právnickou osobu

- § 34/2 TOPO - PO si může zvolit zmocněnce
- zmocnění k zastoupení se prokazuje písemnou plnou mocí
- plnou moc lze udělit i ústně do protokolu
- v řízení může mít obviněná právnická osoba současně pouze jednoho zmocněnce
- osoby podle § 34/1 TOPO představují pomyslné alter ego PO pro potřeby trestního řízení
- zmocněnec je naopak zástupcem PO, nicméně s týmiž právy jako osoby podle § 34/1 TOPO (viz § 34/6 TOPO)

- zmocněncem PO by měla být vždy FO, byť to zákon výslovně nestanovuje
- PO může mít v celém řízení pouze jednoho zmocněnce
- ačkoliv § 34/2 TOPO hovoří o plné moci, lze samozřejmě předložit samotný titul opravňující zmocněnce za PO činit úkony (např. smlouvu o poskytování právních služeb, o zastoupení)
- plná moc je pouze osvědčením existence zastoupení pro třetí osoby – musí z ní však jednoznačně plynout rozsah a předmět zastoupení a souhlas osobou stran (není radno přesvědčovat OČTŘ, že na plné moci postačuje podpis zmocnitele)
- zmocněnce lze PO zvolit i před zahájením tr. stíhání

Právo na obhajobu

- stejně jako FO je i PO subjektem práva na obhajobu, přičemž i zde je třeba pamatovat na specifickou povahu PO
- teorie rozlišuje obhajobu
 - v materiálním smyslu – právo obviněného hájit se sám, tj. podávat návrhy, podněty, vyjadřovat se k jednotlivým provedeným důkazům, být osobně přítomen projednávání trestní věci, ale také právo mlčet; dále právo OČTŘ objasňovat se stejnou pečlivostí skutečnosti svědčící ve prospěch obviněného, jako skutečnosti v jeho neprospěch
 - ve formálním smyslu – právo obviněného zvolit si obhájce radit se s ním a právo obhájce zúčastnit se vyšetřovacích úkonů
- právo na obhajobu PO realizuje prostřednictvím osob, které za ni činí úkony v trestním řízení (a nikoho jiného), neboť tyto zosobňují PO jako osobu, proti níž se trestní řízení vede
- teprve vedle těchto osob vystupuje obhájce PO, který jí může být některou z daných osob zvolen (u PO nepřichází v úvahu tzv. osoby se samostatnými obhajovacími právy jako u FO – viz § 37/1 TrŘ a § 1/2 TOPO)

Nutná obhajoba a bezplatný obhájce či obhájce za sníženou odměnu

- jedním ze specifik trestního řízení proti PO je vyloučení nutné obhajoby (viz § 35/2 TOPO), tzn. že přítomnost obhájce v trestním řízení je čistě na vůli PO (resp. osob podle § 34 odst. 1, 2 a 5 TOPO)
- v trestním řízení proti PO tak ani nelze využít institut ustanoveného obhájce (§ 38 TrŘ)
- naopak TOPO nijak nevylučuje ve vztahu k PO užití institutu bezplatné obhajoby či obhajoby za sníženou odměnu (viz § 33/2, 3 a 4 TrŘ)

Předvolání

- u předvolání je třeba rozlišovat, zda jde o předvolání k procesnímu úkonu, u něhož je nutná přítomnost FO podle § 34/1, 2 a 5 TOPO (např. výslech PO), anebo nikoliv
- v případě prvé platí, že je třeba předvolat jak PO samotnou, tak i osobu oprávněnou za ni činit úkony v trestním řádu, má-li již takovou, resp. ví-li OČTŘ kdo touto osobou je (což např. při prvním výslechu nebude vědět; vždy je vhodné mít s sebou listiny prokazující oprávnění za PO činit úkony v trestním řízení)

Předložení, vydání a odnětí věci, pořádková pokuta

- povinnost předložit, popř. též vydat, věc důležitou pro důkazní účely má každý, kdo ji má u sebe (§ 78/1 TrŘ), tzn. že takovou věc může vydat každá osoba, která ji má reálně ve své moci (ne tedy např. zamčenou v kanceláři, přičemž k vydání věci je vyzvána při výslechu u OČTŘ); např. starosta obce, ředitel oddělení veřejných zakázek, zaměstnanec právního oddělení, ale i insolvenční správce PO
- téže osobě pak lze věc i odejmout (§ 79/1 TrŘ)
- pořádková pokuta je upravena jednak v § 66 TrŘ a dále v § 36/2 TOPO
- je třeba vždy rozlišovat, komu je pořádková pokuta ukládána:
 - právnické osobě (např. za porušení povinností uložených usnesením o zajištění výnosů trestné činnosti ve smyslu § 79a/2 TrŘ, anebo za to, že se její zmocněnec bez dostatečné omluvy nedostavil k výslechu – viz § 36/2 TrŘ), anebo
 - opatrovníku PO (za některý z pořádkových deliktů podle § 36/2 TOPO)
- současně ale platí, že uložení pořádkové pokuty je vyloučeno všude tam, kde by jejím prostřednictvím byla FO činící za PO úkony v trestním řízení, nucena něco aktivně vykonat (viz např. vypovídat, či vydat účetnictví)

Obecně k zajišťování důkazů

- z hlediska zajištění důkazů v řízení proti PO je třeba připomenout princip nemo tenetur se ipsum accusare, tj. zákaz donucení k sebeobvinění – viz § 78/4 či § 92/1 TrŘ
- platí tak, že osoby podle § 34/1, 2 a 5 TOPO mohou OČTŘ odepřít součinnost (ve smyslu vydání věci, podání výpovědi), neboť právě ony vykonávají daná práva PO, proti níž se trestní řízení vede
- shora uvedené právo obviněné PO nelze obcházet za pomoci jiných procesních institutů např. podle § 8 TrŘ
- za zcela stěžejní je třeba označit dokazování naplnění podmínek přičitatelnosti (vytýkatelnosti) podle § 8 TOPO
- ze zásady vyhledávací, zásady materiální pravdy, jakož i z práva na obhajobu vyplývá, že to jsou OČTŘ, koho stíhá povinnost prokázat vinu osoby, proti níž se trestního řádu vede – to platí i pro PO
- jednotlivé podmínky přičitatelnosti uvedené v § 8/1, 2 TOPO (potažmo odst. 3 a 4 TOPO) jsou stanoveny pozitivně, tzv., že pokud jsou v řízení bez důvodných pochybností všechny prokázány, je na místě závěr o TO PO

- výše uvedené přitom neznamena, že by na PO bylo přenášeno důkazní břemeno stran prokázání její nevin (i ohledně posouzení naplnění podmínek podle § 8/5 TOPO platí pravidlo in dubio pro reo)
- PO stíhá tzv. faktické důkazní břemeno, tj., že pokud určitými skutečnostmi – relevantními pro posouzení její nevin – disponuje pouze sama PO, je na ní, zda tyto OČTŘ předloží, anebo ne a v takovém případě riskuje, že OČTŘ na základě provedených důkazů dospějí k závěru o nenaplnění podmínky dle § 8/5 TOPO

Děkuji za pozornost

Otázky...???

prof. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D.

Katedra trestního práva

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Veveří 70, 611 80 Brno

Tel. + 420 549 493 870, Fax. + 420 541 213 162

E-mail: Marek.Frystak@law.muni.cz